

de
RAADSHEER

Een uitgave van de Vereniging Raadsherenbuurt, Leiden
39e jaargang, nummer 2, Juli 2017

W A T E R

Tekening: Friso Hogendoorn

**De redactie als
groep water-
dragers**

8

**Een bak met
zoet water next
door**

13

**Blauwalg in de
Klinkenberger-
plas**

15

Wist u dat...

21

VAN DE REDACTIE

Het is zo heet, de mussen vallen van het dak. Ja, nu ik dit schrijf is het tegen de 30 graden buiten en ondanks alle trucjes uit zuidelijker landen binnen toch ook 25 graden. Zomer! Maar wat bijna nog leuker is: er is na minstens 20 jaar afwezigheid een echte huismus aan het tsjilpen in onze krentenboom! We hopen zo, dat hij of zij niet alleen is en ook niet weer teleurgesteld vertrekt. Zeker, er zijn compleet betegelde tuinen gekomen en veel huizen zijn fantastisch geïsoleerd, maar niet het onze. Een eldorado voor die oergezellige diertjes, die vroeger altijd 2x per dag vergadering hielden in de meidoorn midden in de tuin en het nooit met elkaar eens leken te zijn.

Heet, dat is het al dik een week. Sproeien is een absolute noodzaak. En de waterton is leeg.

Water. Dat is het thema van deze Raadsheer. Het heet niet voor niets levenswater. Zonder water geen leven, kijk maar naar Mars. Hoe komen wij aan ons voortreffelijke drinkwater? Hoe genieten we op het water? Hoe zorgen we dat onze moestuin niet verdroogt? Is ons recreatiewater altijd veilig? Wat drinken we bij de Italiaan? Hoe ging het postverkeer over water tijdens de VOC? Allemaal vragen die u in deze editie beantwoord ziet. Wordt het u te nat onder de voeten? Zand erover!

Het nieuwe bestuur van de buurtvereniging wordt aan u voorgesteld.

Er is een artikel van de Vrienden van de Leidse Hout over evenementen en onderhoud; dat moet u zeker lezen.

En dan wordt het vakantie. Heel stil in de buurt, want iedereen is weg. Eigenlijk de mooiste tijd om wel thuis te blijven. Maar we willen allemaal graag een poosje ergens anders zijn. Geniet ervan!

Het thema van het herfstnummer is Leren. School, studeren, universiteit. Je kunt natuurlijk ook op een andere manier leren. Van je fouten. Van elkaar. Van wat je ziet en hoort.

Als u daarover iets wilt bijdragen (graag!), stuur dan uw tekst naar redactieraadsheer@hotmail.nl (niet: .com!) en doe dat uiterlijk 15 september.

Namens de redactie wens ik u graag een heerlijke zomer, een geweldige vakantie en een prettig begin van het gewoner leven daarna.

Janny van Nieuwkoop

PS: op 28 juni zat de hele familie Mus, 8 man sterk, te genieten van het avondmaal in de voedersilo onder de druif. Puur geluk!

INHOUD

VAN HET BESTUUR

Een komen en gaan	3
-------------------	---

BUURTNIUWS

Ketting-Interview	4
oud papier actie (OPA)	5

THEMA: WATER

Iconisch water	6
Dunea, kraanwater en gebotteld water	7
De redactie als groep waterdragers	8
Water op de volkstuin	8
Bijzonder water	9
Sailing Letters	10
Water op Cuba	12
Een bak met zoet water next door: De Kagerplassen	13
Blijven we droge voeten houden in de Raadsherenbuurt?	14
Recreatiewater	15
Blauwalg in de Klinkenbergerplas	15
Tuinbewateringssysteem	16
Grondwater	17
Vijvers in de buurt	17

BUURTGENOTEN

De Leidse Hout - over evenementen en onderhoud	18
Zondagmiddagconcerten in De Leidse Hout	19
Programma Openluchttheater Leidse Hout	20
Koningsdag 2017	21
Wist u dat...	21
Grote schoonmaak	22
Zondagmatineeën in Cultuurcentrum De Paulus	22
Betaald parkeren	23

COLOFON

Redactie-Bestuur-Website-Minibuurtgids	26
--	----

»DE RAADSHEER« in kleur?

Op papier is dat helaas onbetaalbaar.

Maar in de online versie via www.raadsherenbuurt.nl zijn wel alle foto's in kleur. Alle Raadsheren vanaf december 2007 kunt u daar vinden en nog eens nalezen.

Een komen en gaan

Karlijn Broekhuizen

De vakantie staat voor de deur. Nog even wat werk- en schoolborrels aflopen, afscheid nemen van collega's, een spannende toetsweek *tackelen* en dan inpakken maar. Een paar weken helemaal niets. Op een druk strand, aan een rustig riviertje of gewoon fijn in de achtertuin in de Raadsherenbuurt.

Voordat u gaat en uw hoofd bij heel andere zaken is, moet u alleen nog één ding doen: de datum voor de Raadsherenloop en buurtbarbecue in uw agenda schrijven. Op zaterdag 26 augustus is het weer zover: één van de hoogtepunten in de buurt. Waar u tijdens de Raadsherenloop uw vakantiekilo's eraf kunt lopen, u uw buren in geuren en kleuren uw vakantie verhalen kunt vertellen, en waar men zoals elk jaar verzucht: 'nergens is het toch zo fijn als hier.'

Wij zullen ook aanwezig zijn. In een andere samenstelling dan vorig jaar, want we hebben met wat bestuurswissels te maken gehad. Maar: dat is tevens de ideale manier om kennis te maken met ons nieuwe en interim-help-ons-uit-de-crisis bestuurslid. Hieronder vertellen we u hierover meer. Voor nu alle goeds, geniet van de zomer en we zien u graag allemaal bij de buurtactiviteiten.

Als u ideeën heeft over hoe we met elkaar de buurt nog leuker/leefbaarder/gezelliger kunnen maken, horen we het graag. Mail dan naar webmasterraadsherenbuurt@gmail.com of spreek ons aan.

Met vriendelijke groet,
Het bestuur van de Raadsherenbuurt

Wisseling van de wacht.

Tijdens de ALV maakten we bekend dat na jaren trouwe dienst onze voorzitter Dorien Gruppelaar ons zou verlaten. Onze tranen nog maar amper gedroogd, konden we Pippijn Wijnhoven (Van Oldenbarneveltstraat) als nieuw bestuurslid voordragen. Die gelijk maar de belangrijke functie van penningmeester op zich wilde nemen. De ALV stemde in met zijn toetreding.

Ander bestuurslid Ritsaert Mulderij heeft onlangs bekendgemaakt dat hij is gevraagd voor een ander bestuur en dit helaas niet kan combineren met zijn bestuursfunctie van de Raadsherenbuurt. Nog maar net van deze schrik bekomen, kunnen we u melden dat Paulien Retèl (Fagelstraat) zich graag wil inzetten voor onze buurt. Bij de volgende ALV zullen we haar officieel voordragen als kandidaat voor het bestuur.

Hoe ziet het bestuur er nu uit?

Roos Toxopeus, voorzitter
Ernst ter Braak, secretaris
Pippijn Wijnhoven, penningmeester
Karlijn Broekhuizen, webmaster
Paulien Retèl, (interim) bestuurslid

AGENDA

Ketting-Interview

Mariëtte Bos, Johan de Wittstraat

1. Wanneer en waarom ben je in de Raadsherenbuurt komen wonen?

In 1984 ben ik als student op kamers komen wonen in de Johan de Wittstraat.

In 1990, ik was inmiddels klaar met mijn opleiding tot fysiotherapeute, overleed mijn hospita en heb ik het huis gekocht. Zoals je als student totaal niet gericht bent op je buurt, maar enkel op studie en het studentenleven dat zich grotendeels op Quintus en in het centrum van Leiden afspeelde, besepte ik toen pas in wat voor geweldig mooie buurt ik woonde. Mijn toenmalige echtgenoot en ik hebben het huis samen volledig verbouwd.

In 1990 ben ik hier in huis mijn fysiotherapiepraktijk gestart en heb 7 jaar met heel veel plezier een goedlopende praktijk gehad. Toen onze oudste geboren werd en ik graag wat minder wilde gaan werken, heb ik de praktijk gesloten en ben door blijven werken in een maatschap in Leiderdorp waar ik destijds ook in zat.

Onze beide kinderen zijn hier geboren en opgegroeid, ze zijn nu al weer 18 en 20 jaar.

Inmiddels werk ik als zzp-er fysiotherapeut in diverse praktijken in de buurt, en heb ik ook weer een praktijkruimte aan huis gecreëerd waar ik fysiotherapie en daarnaast ook massages geef, dus interesse?

Gewoon bellen ☺ 06-27206920

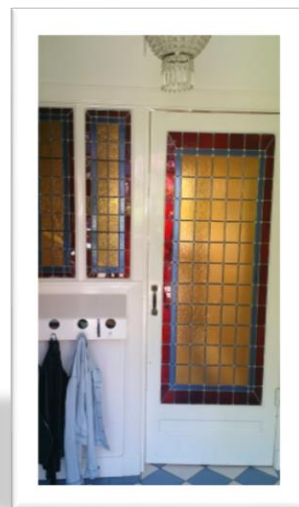
2. Wat is het mooiste originele detail in je huis?

Ik ben gezegend dat veel originele details nog in het huis aanwezig waren, zoals het prachtige glas in lood bij de voordeur en het halletje, maar zelfs nog in de woonkamer. Ook de schuifdeuren zijn nog aanwezig, denk dat ik daar wel het meest blij van word. Zowel in de voor- als in de achterkamer zit de originele marmeren schouw er nog in.

3. Wat is je favoriete buurtactiviteit?

Lang geleden heb ik 5 jaar als penningmeester gefungeerd en was ik daarnaast organisator van het Sinterklaasfeest, altijd reuze leuk, en zo spannend Dit laatste is al weer jaren geleden vervangen voor Sint Maarten.

Inmiddels ben ik zelf al jaren niet meer actief met georganiseerde buurtactiviteiten., maar ik geniet dagelijks van het wonen in deze buurt, zo vertrouwd, na bijna 33 jaar... en ik wandel ieder dag met mijn hondje Bailey in buurt en Hout.

4. Als de Raadsherenbuurt € 50.000 zou krijgen om de buurt te verbeteren of te verfraaien, hoe zou jij dat dan doen?

Ik zou het niet weten, we hebben alles zou ik zeggen, ben meer dan tevreden.

5. Hoe ga je naar je werk en hoe lang doe je daarover?

Ik ga naar mijn werk met fiets of auto, afhankelijk van waar ik die dag werk en van het weer...hou niet van regen ☹

6. Wanneer en hoe heb je voor het laatst gebruik gemaakt van wat Leiden aan cultuur te bieden heeft?

Ben niet een echte cultuurganger, maar ga graag naar feesten in de stad zoals 3 oktober (Reveille, haring halen in de Waag om 7.00), peurbakkentocht, Leidse Jazz, Leiden culinair e.d.

7. Welke krant lees je, op welk moment van de dag en hoe lang doe je daarover?

Jarenlang hebben we de NRC gehad, maar de laatste jaren komt het er niet meer van, het leven is gevuld.

8. Wat komt spontaan bij je op als je het thema (Water) van deze Raadsheer leest?

Ondanks dat ik uit Limburg kom, ben ik opgegroeid met het water, veel zomers hebben we als gezin doorgebracht op de Friese wateren, zeilend, geweldig. Ook sinds ik in Leiden ben komen wonen veel op het water vertoeft, varende over de Leidse singels met een motorbootje en jarenlang hadden we een woonboot bij de Kaag waar we jaarlijks de hele zomerperiode doorbrachten.

9. Welke vraag zou je zelf willen stellen? En natuurlijk willen we ook je antwoord graag vernemen.

Ik zou willen weten of het mogelijk is om in de buurtApp Nextdoor aan te geven of je alleen berichten van binnen de Raadsheerbuurt wilt ontvangen. Nu ontvang ik berichten van zo ongeveer alle Leidse buurten over vermiste poesjes ed. ...een beetje te veel.

10. Wie mag de volgende vragenlijst beantwoorden en waarom heb je haar / hem gekozen?

Hanneke Maarse, mijn lieve buurvrouw.

OUD PAPIER ACTIE (OPA)

Plaatsen			Ophalen		
donderdag	6 juli	2017	maandag	10 juli	2017
Augustus	Geen OPA	2017	Augustus	Geen OPA	2017
donderdag	7 september	2017	maandag	11 september	2017
donderdag	5 oktober	2017	maandag	9 oktober	2017

Noteer deze data alvast op uw kalender of in uw telefoon.

Tijdens de ALV heeft de penningmeester bekend gemaakt hoeveel het oud papier in 2016 heeft opgeleverd. Dat was € 315,20 en daarmee ruim een tiende minder dan in 2015. Toch een mooi bedrag, dat wederom is toegezegd aan activiteitscentrum Jottem, waar mensen met een beperking hun dagbesteding vinden, o.a. in de bakkerij, maar er worden ook kaarsen gemaakt en potjes en kaarten. Niet vergeten, dat daar de plastic doppen worden ingezameld en gesorteerd voor de hulp- en geleidehonden.

Kortom: al uw oud papier en karton naar de container van OPA in de Johan de Wittstraat en al uw plastic doppen naar Jottem aan de Nachtegaallaan; er staan bordjes naar de ingang, het kan niet missen.

Iconisch water

Nico Koek, buurtcolumnist

Jaren geleden. Je was op vakantie in Italië geweest. Om het mediterrane gevoel vast te houden ging je thuis, in Leiden, eten in een ‘ristorante’. Karalis was toen nog de enige ‘Italiaan’ – eigenlijk van Sardinië, maar ach. Bij binnenkomst klinken de ‘buona sera’s over en weer. “Che cosa da bere, signori?” – “Wat we willen drinken”, vertaal ik. “Acqua? Frizzante o panna?” Dit is het moment: je imponeert je gezelschap door een ‘Pellegrino’ te bestellen, naast een karafje wijn. Even later verschijnt de bekende groene fles met het markante etiket op tafel. Bij het inschenken beslaan de glazen. Salute!

Al meer dan 600 jaar is bekend dat er bij het stadje San Pellegrino in de Italiaanse Alpen water van een bijzondere kwaliteit te vinden is. Het water welt op uit natuurlijke bronnen nadat het in een filterproces van dertig jaar door de rotsen is gesijpeld. Een constante temperatuur van 20-25 graden en allerlei heilzame mineralen als calcium, chloor, lithium, magnesium en potassium (kalium) geven het water in zijn pure versie een wat troebele nasmaak. Door de toevoeging van CO₂ wordt dat verholpen. Zo krijgt de Pellegrino zijn vermaarde tintelende en frisse ‘afdrank’. Door het koolzuur blijven ook de mineralen in het water goed bewaard.

In 1899 begon de *Società Anonima delle Terme di San Pellegrino* met het bottelen van het water voor de ver-

koop. Dat gebeurde in grote groene flessen, die men ook gebruikte voor wijn. Deze inmiddels iconische flessen werden voorzien van een blauw-wit etiket, met de afbeelding van het Casinò en een grote rode ster als symbool van kwaliteit. Al in het eerste jaar werden er meer dan 35.000 flessen geproduceerd.

Op een affiche stond ‘Acqua S. Pellegrino – antiurica – anticattarale – ottima per tavola’ oftewel ‘tegen urinezuur en slijmvliesontsteking’, maar ook ‘voortreffelijke tafeldrank’ – een geruststellende gedachte. Enkele jaren later werden er 50.000 flessen per dag gebotteld, een aantal dat tegenwoordig in één uur wordt geproduceerd! Inmiddels is het koolzuurhoudende water van Pellegrino al lang niet meer exclusief. Bij de Jumbo staan de groene flessen – nu van plastic – in de schappen naast hun concurrent ‘Jumbo – mineraalwater – licht bruisend’. Veel goedkoper, maar voor fijnproevers natuurlijk duidelijk minder lekker!

San Pellegrino kreeg vooral in de jaren rond 1900 een grote faam in Europa. Er was al een ‘terme’ of ‘spa’ waar men kon baden en ontspannen in het geneeskrachtige water. In 1904 startte de bouw van het *Casinò Municipale*, in ‘stile Liberty’, zoals men in Italië de periode van Jugendstil en Art Nouveau aanduidt. Een monumentaal gebouw, in roze marmer uitgevoerd. De gasten konden er hun goklust botvieren of theater-voorstellingen bijwonen. Een jaar later verrees het ‘Grand Hotel Municipale’, in dezelfde stijl. Het gold als het modernste hotel van Europa, met liften, elektrisch licht, ‘acqua potabile’ (drinkwater!) en telefoon in alle 300 kamers. In het gastenboek staan vele illustere namen vermeld. Pas in de jaren zestig en zeventig kregen de ‘groten der aarde’ er waarschijnlijk genoeg van voort-durend te worden aangestaard door het gewone toeristenvolk. Zij namen de wijk naar meer mondaine oorden. De prachtige gebouwen uit de Belle Epoque raakten in verval. Hun vergane glorie is bij een virtuele tocht door San Pellegrino Terme duidelijk te zien.

Als we de berichten in de regionale bladen mogen geloven, zullen de Terme en het Grand Hotel in hun oude luister worden hersteld, net als de ‘Funicolare’ (de kabeltrein). Uit de heuvels daal je straks weer langzaam af naar het terras van het Grand Hotel, waar een glas koel Pellegrino water op je wacht.

Dunea, kraanwater en gebotteld water

Anne Sanderink

Het beste tegen de dorst en het meest gezond voor je lijf is water. En water verveelt nooit. Het is bijna altijd binnen handbereik. En anders neem je gewoon een flesje mee in tas of rugzak!

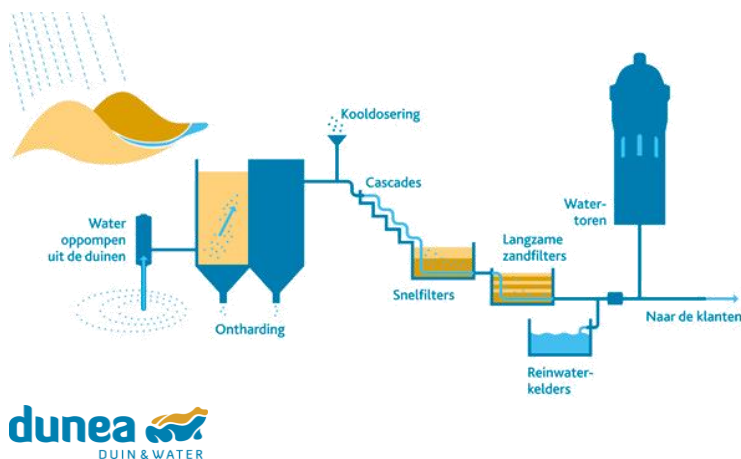
In elke gemeente smaakt het water weer anders. Op vakantie is het elke keer weer spannend: Is het water op deze locatie drinkbaar en hoe smaakt het hier? Waar in Nederland prima water uit de kraan komt is dat in andere landen niet vanzelfsprekend. Daar moet nogal eens met flessen water worden gesjouwd, van winkel naar vakantieplaats.

Water is in opmars. Er zijn zelfs enkele winkels waar alleen maar water wordt verkocht. Dat gaat me te ver; zo'n fijnproever ben ik niet en zoveel geld heb ik er niet voor over. Kraanwater blijft mijn eerste keus, ook in restaurants trouwens. Ik vind het jammer dat ik vaak gebotteld water moet kiezen omdat uit winstbejag geweigerd wordt kraanwater aan te bieden. Het drinken van water mag nog veel vanzelfsprekender worden.

De Raadsherenbuurt maakt gebruik van het drinkwater van Dunea. Dunea gebruikt het water van de Afgedamde Maas. Deze aftakking van de Maas wordt gebruikt als bezinkings- en voorraadbekken. In gemiddeld 2 maanden tijd reinigt het water zichzelf en wordt het fosfaatgehalte in het water teruggebracht door ijzersulfaat en zuurstof toe te voegen. Vervolgens wordt het water gezuiverd met microzeven, getransporteerd naar Bergambacht en daar gezuiverd met zandfilters. Daarna wordt het voorgezuiverde rivierwater via twee grote buizen getransporteerd naar het duingebied tussen Monster en Katwijk. Het voorgezuiverde rivierwater wordt in zogenoemde infiltratieplassen in het duingebied gepompt. Langzaam zakt het water de duinbodem in en vermengt zich met het neerslagwater. Hierdoor worden ongewenste bacteriën en virussen op een natuurlijke manier onschadelijk gemaakt. Na een gemiddeld verblijf van twee maanden wordt een groot deel van het water weer opgepompt.

Dan wordt het water onthard, wordt de smaak van het water verbeterd door toevoeging van actieve kool, dat tevens de laatste sporen van schadelijke stoffen uit het water verwijdt. Het water wordt vervolgens via watervallen naar

snelfilters gepompt. Zuurstof uit de lucht bindt zich aan ijzer- en mangaandeeltjes die in het water aanwezig zijn. Deze oxiden en de eerder toegevoegde actieve kool blijven achter op de zandfilters. Als laatste stap in het zuiveringsproces filtreert het water langzaam door overdekte zandfilters. Na deze laatste zuivering is het duinwater drinkwater geworden. Het drinkwater wordt opgeslagen in reservoirs. Een watertoren zorgt ervoor dat er continu druk blijft staan op het waterleidingnet - ook bij een eventuele stroomuitval.

Dunea heeft al sinds jaar en dag openbare tapkranen staan op plaatsen waar in de directe omgeving geen drinkwater voorhanden is, zoals bijvoorbeeld in de duinen of stadsparken. Ik word telkens zo blij als ik er weer eentje tegenkom onderweg! Het is ideaal tijdens mijn wandelingen door de duinen; even m'n handen koelen, m'n flesje bijvullen en weer doorlopen. Mijn ideaal is dat in heel Nederland in de natuur openbare tapkranen worden geplaatst. Daarmee wordt het watergebruik gestimuleerd, hoeft er minder water in de rugzak te worden gedragen en is de kans ook groter dat mensen flesjes gaan hergebruiken in plaats van na eenmalig gebruik weg te gooien.

De redactie als groep waterdragers

Hans Rohlof

Onze redactieleden als waterdragers? Dit onderwerp kunnen we natuurlijk op twee manieren behandelen. De mens bestaat voor 80% uit water, is de populaire opvatting. Dus de redactieleden zijn voor 80% water-drager, en elke buurtgenoot zou zelfs voor 80% een duit in het waterzakje doen.

De officiële cijfers geven een wat andere kijk: alleen te vroeg geboren baby's bestaan voor 80% uit water, gewone baby's uit 70 %, éénjarige kleine mensjes uit 60%, en ouderen nog maar uit 40-45%. De redactie zal dus tezamen uit ongeveer 50% uit water bestaan. Maar dat water doet er bij de redactie toch niet toe? Het is juist de vaste stof die elk kwartaal weer een fraaie buurtkrant bij elkaar schrijft, de hersencellen met hun neurotransmitters, en de spieren, met name die aan de handen. Water is enkel nodig om de rest van de redactielijven te voeden, en in een soort balans te brengen met de vaste redactiestof, die veel belangrijker is.

Een andere betekenis van de redactie als groep waterdragers is echter de term vanuit het wielrennen te beschrijven. Ons team bestaat dan uit de topman **Janny**, onze hoofdredacteur, die de laatste sprint moet trekken, en alle redactieleden uiteindelijk over de streep moet helpen. Janny is natuurlijk de belangrijke kopvrouw: zij schrijft alles aan elkaar, en weet iedereen in het team te houden. En de redactieleden zijn de fietsende waterdragers die haar het water moeten aanreiken om de laatste hobbel te kunnen nemen.

Annet met haar mooie interviews en stukken over de buurtgenoten, die ze ook allemaal persoonlijk lijkt te kennen.

Jeroen met zijn prachtige kleine observaties, en natuurlijk met zijn geweldige foto's, die ook in kleur op de webpagina verschijnen.

Anne met haar geweldige ideeën, die vanuit een onverwachte hoek komen, out-of-the-box, en ook haar leuke interviews.

Ton met zijn fraai geschreven stukken over zijn directe leefomgeving, en heel vaak dus over de natuur dichtbij.

Andrea met de vorm van het blad, hoe ze elke keer weer een leesbaar en visueel aantrekkelijk geheel van al die woorden weet te maken.

En tenslotte schrijver dezes, **Hans**, een drukbezet man, die ook telkens teksten en interviews uit zijn laptop weet te persen. En moeite doet niet in een ravijn te storten.

Ik noem hier ook nog de anderen, zonder wie het blad niet kan verschijnen: vaste columnist **Nico**, tekenaar **Friso** en de **drukkers** die voor het materiaal zorgen. En ook de échte dragers: **Cédric**, **Bodil** en **Timo**, die de bladen naar de lezers toedragen.

Samen vormen we het team 'de Raadsheer', van de wijkbladen in Leiden zeker het snelste blad, en beslist het gezelligste. Of we samen met al dat water de Giro d'Italia weten te winnen, blijft echter onzeker!

Water op de volkstuin

Ton Staphorst

Op mijn tuin aan de Nachtegaallaan staan de gewassen er prima bij. De slakken zijn nog niet zo actief en de vogels houden het bij het snoepen van een paar bessen en het oppeuzelen van wat tuinbonen. De oogst is rijker dan vorig jaar. De aardbeien zijn niet bij te houden, de frambozen zijn al aan het kleuren en tot vroeg in het najaar te oogsten, rucola en Nieuw-Zeelandse spinazie zijn ontkiemd uit zaden van vorig jaar, de appelbomen zijn al voorzien van heel veel kleine appeltjes. En zo kan ik nog wel even doorgaan. Moeder Natuur is mij uiterst gunstig gezind.

Moeder Natuur vraagt me zo af en toe haar een handje te helpen. Er zijn zo van die momenten dat de zon volop schijnt en de wind hard waait. Dan is de grond snel uitgedroogd en is het zaak de planten te benatten. Rond het

tuincomplex zijn sloten. Mijn tuin ligt precies tussen twee sloten, ongeveer veertig meter lopen. Die afstand leg ik bij droog weer al gauw tien keer af, heen en weer, met in elke hand een gieter met tien liter slootwater. Op een warme dag druipt het zweet van mijn lichaam en komt de gedachte op om dat zweet op te vangen, zodat ik een keertje minder hoeft te lopen. Maar de eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat een dergelijke klus niet vaak voorkomt. Er zijn hulpbronnen, zoals de twee regentonnen waar een paar honderd liter water kan worden opgevangen. Maar dan moet de aanvoer wel vlekkeloos verlopen. Het gootje van de kas bevat vaak vuil dat de afvoer naar de ton blokkeert.

Het is niet denkbeeldig dat het een langere periode droog is en behoorlijk waait en dat je op vakantie bent. Dat is een van de problemen van een amateurtuinder. Maar het is een gezamenlijk probleem. En dan probeer je tot een gezamenlijke oplossing te komen. Oftewel, je vraagt je burens om als zaakwaarnemer op te treden. Ik heb zo'n samenwerkingsverband met de zussen Thea en Tilly; zij hebben beiden een tuin, de een achter mij en de ander naast mij. Enige tijd geleden waren de zussen tegelijkertijd op vakantie. Samen met mijn tuinmaat Hans heb ik de gewassen van de gezusters besprenkeld. De eerste keer deed ik de kas van Tilly open om de jonge aanplant van vocht te voorzien. Ik wist niet wat me overkwam: een zeer hete, vochtige lucht kwam op me af. Mijn bril was totaal beslagen en ik deinsde daardoor terug. Bijna belandde ik in de naast de kas gelegen paddenpoel. De volgende keren deed ik uit voorzorg een paar stappen opzij, direct na het openen van de kas. Het voorval was onderwerp van gesprek na terugkomst van de gezusters. Verhalen over gepocheerde slakken, sauna-exploitatie zonder vergunning, gestoomde paddenbilletjes etc. waren bron van boert en jokkernij.

Het omgekeerde van periodes van droogte komt natuurlijk ook wel voor. In het najaar en in de winter wil de hoeveelheid regenwater wel eens disproportioneel zijn. Het water zakt moeilijk weg en vormt plassen. Je kunt dan maar beter geen bezoek aan de tuin brengen. Eens deed ik dat wel. Wat ik zag was wel heel bijzonder. Vader en moeder eend spartelden gezellig tussen de winterprei en de boerenkool. En bij spartelen was het niet gebleven, de boerenkool was behoorlijk kaal gevreten. Inmiddels is de grondstructuur verbeterd en de grond wat opgehoogd. Een aantal kruiwagens zand doet wonderen. Hopelijk heb ik het probleem niet verlegd...

Bijzonder water

Janny van Nieuwkoop

Water komt in veel spreekwoorden en gezegdes voor. Denk maar aan “spijkers op laag water zoeken” (pietluttig zeuren over kleinigheden), “hoog water op Scheveningen” (een te korte lange broek aan hebben), “boven water komen” (terug gevonden worden), “boven je theewater zijn” (aangeschoten of dronken) en “ik voel het aan m'n water” (een voor gevoel hebben).

Water komt ook in heel veel samengestelde woorden voor: hemelwater, regenwater, zeewater, slootwater (in een sloot of slappe koffie), boezemwater, kraanwater, flessenwater, theewater, plantenwater, bronwater, grondwater, vaarwater, buiswater, waswater en vast nog veel meer. Dat betreft dan allemaal H_2O oftewel diwaterstofoxide in de vloeibare vorm.

Maar er zijn ook bijzondere waters.

Huppelwater bijvoorbeeld. Ik drink het vrijwel dagelijks als de 5 in de klok is. Jenever, oude graag. Met tenminste 35% C_2H_5OH : ethanol, alcohol. Gek genoeg ben ik nog nooit in het Jenevermuseum in Schiedam geweest. Wel bij Boomsma in Leeuwarden, met proeverij, echt een aanrader. Deze fles kreeg ik voor mijn verjaardag van mijn zwagers uit Den Haag. De distilleerderij is op afspraak te bezoeken en ook daar wordt geproefd.

Foto (JvN): Huppelwater

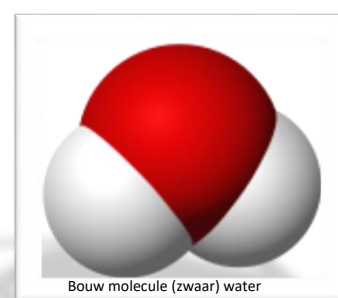
Koningswater of aqua regia is niet het water dat de koning gebruikt om zijn tanden mee te poetsen of waarover hij alles weet. $\text{HNO}_3 + 3 \text{HCl}$ is een mengsel van 2 delen zoutzuur en 1 deel salpeterzuur. Het wordt zo genoemd omdat goud, de koning der metalen, erin oplost. Sterk spul! De zuurgraad is $-1,16$ en daarmee is koningswater het sterkste zuur dat er bestaat.

Sterk water is een vloeistof waarin organismen geconserveerd kunnen worden. Het kan bestaan uit een waterige oplossing van 70% ethanol in water of uit een oplossing van formaldehyde in water (formaline); de eerste is brandbaar en de tweede giftig en kankerverwekkend. Daarom zijn de ruim 800 anatomische preparaten in het Anatomisch Museum van het LUMC hermetisch afgesloten. Door het looiend effect worden de bewaarde organismen bruinig en keihard.

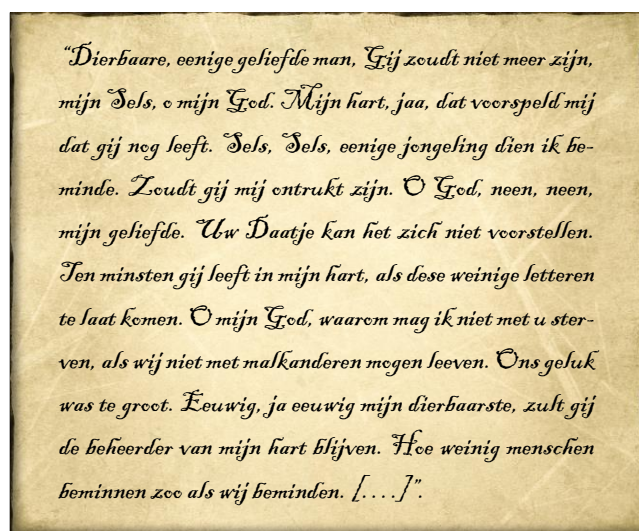

Zwaar water tot slot. De moleculen hebben dezelfde opbouw als die van gewoon water en het smaakt ook hetzelfde, maar de waterstof is vervangen door deuterium en de formule is dus niet H_2O , maar D_2O . Dit dideuteriumoxide wordt onder meer in kerncentrales gebruikt om snelle neutronen die bij kernsplitsing vrijkomen af te remmen. Die maken dan meer kans om een nieuwe kern doormidden te klieven, waardoor de kettingreactie in stand blijft. Het is ook een belangrijke stof bij het maken van waterstofbommen. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, is zwaar water van zichzelf niet radioactief. Daar kun je gerust een paar glaasjes van drinken al is het met een paar honderd euro per liter wel iets duurder dan ons voortreffelijke kraanwater!

Sailing Letters

Els van Eijck van Heslinga,
Van Oldenbarneveltstraat

Dit is een deel van een brief uit 1799, geschreven door Alieda (=Daatje) de Rooij aan haar geliefde Jan Sels. Hij was een marineofficier, geboren in 1777 als zoon van de gelijknamige vice-admiraal Jan Sels. Sinds 1795 was de Bataafse Republiek in oorlog met Engeland, te land en ter zee. De jonge Sels raakte in 1798 in Engelse krijgsgevangenschap. Hij was 'op erewoord' bij een familie in het stadje Peterborough op het Engelse platteland ondergebracht.

Alieda's brief zat in een postzak aan boord van de Industry, een klein schip onder een neutrale Deense vlag. Het was op 11 mei 1799 uit Rotterdam vertrokken op weg naar Londen met een lading kazen en vijf passagiers. Op 15 mei wordt het schip door een Engels marineschip aangehouden en opgebracht in Harwich.

Daar zijn de opvarenden verhoord in herberg “The Three Cups”. Schipper Westerduijn verzwijgt in eerste instantie dat hij ook postpakketten aan boord heeft. Maar die worden toch in zijn hut gevonden.

In de rechtszaak die volgde om vast te stellen of de kaping van de *Industry* rechtsgeldig was, speelden behalve de officiële scheepspapieren ook alle andere papieren aan boord een rol. De *Industry* voerde geen Nederlandse vlag, maar die van Altona. Dat was Deens in die tijd, en bovendien verklaarden de vijf bemanningsleden dat zij in Altona geboren en getogen waren. De rechtbank bleek niet overtuigd van deze bewijsvoering. Niet alleen spraken zij geen Deens, maar Nederlands. Dat kon door tolken gemakkelijk worden vastgesteld. Maar ook namen als Westerduijn, Van Zon en Ros duiden toch echt op een Nederlandse herkomst. In de poststukken troffen de aanklagers verder bewijs aan van het feit dat de *Industry* in werkelijkheid eigendom was van Nederlandse reders. Het schip en de lading zijn dus ‘goede prijs’ verklaard.

De postpakketten en alle overige stukken die bij deze rechtszaak gebruikt zijn, zijn keurig bewaard gebleven in het archief van de High Court of Admiralty, nu in The National Archives in Kew, Londen. In de loop van de eeuwen hebben Engelse kapers en marineschepen vele tienduizenden vijandelijke schepen genomen. Een groot deel van deze schepen uit alle windstreken had post aan boord. Die ligt nu, samen met alle andere rechtbankstukken in zo’n 4000 dozen opgeslagen in de depots in Kew. Het is feitelijk het grootste brievenarchief ter wereld, en ook het meest bijzondere. Want naast zakelijke post gaat het om brieven van privé personen aan hun familie, geliefden of vrienden, vanaf het midden van de 17de eeuw tot in de 19de eeuw. Er zit van alles tussen. Betje Wolff blijkt bijvoorbeeld echt ‘tante Betje’ te zijn van Jan Bekker Teerlink, die op een schip uit China zat toen het in 1803 genomen werd door een Engelse kaper. Jan had zijn hele administratie bij zich, honderden brieven naast aantekenboekjes en zakjes met zaden van Kaap de Goede Hoop. Die zaden, meer dan 200 jaar oud, zijn inmiddels in de kassen van de Millennium Seed Bank uitgegroeid tot metershoge planten.

Duizenden brieven zijn dankzij het project *Sailing Letters* van de Koninklijke Bibliotheek nu te vinden op twee websites:

www.brievenalsbuit.nl en www.gekaaptebrieven.nl. Het instituut HuygensING van de KNAW is begonnen aan een volgend grootschalig digitaliseringsproject, *Prize Papers OnLine*. Bij de Walburg Pers verscheen tussen 2008 en 2013 een reeks van vijf delen *Sailing Letters Journaals*, waarin een selectie van de veelsoortige collectie brieven is uitgegeven.

En hoe liep het af met Jan Sels en zijn geliefde Alieda? Dat weten we door een bericht gedateerd 9 mei 1799 van de vader van Jan in de *Oprechte Haarlemse Courant* van 16 mei. Hij laat daarin weten dat zijn “hart treurt om het verlies” van zijn oudste zoon in krijgsgevangenschap in Engeland. Jan blijkt al op 16 maart 1799 te zijn overleden. Ruim twee eeuwen later kwam Alieda’s brief aan hem boven water.

Doos vol brieven afkomstig uit het Caraïbisch gebied, buitgemaakt in de Vierde Engelse Oorlog. (HCA 30/371)

Water op Cuba

Ton Staphorst

Ton op Cuba (geintje!)

Mijn grote vakantie dit jaar leidde naar Cuba. Het was een geweldige ervaring en ik kan er heel veel over vertellen. In het kader van het thema water in deze Raadsheer, beperk ik me tot dit onderwerp.

Cuba heeft een tropisch klimaat. Jaarlijks valt er gemiddeld 1,2 meter water. Best pittig. Ik heb een paar forse buien meegemaakt, begin mei. De eerste bui, eigenlijk maar een buitje, viel op de dag van aankomst. Het stelde niet zoveel voor, binnen een uur scheen de zon weer volop. De tweede regenbui was heftig. Het werd benauwd en van minuut tot minuut zag je de dreiging van een hoosbui aankomen. Het was drukkend warm. Met een pina colada en een voortreffelijke Cubaanse sigaar had ik me geïnstalleerd op het terras van de tijdelijke woning. Verdiept in de opkomst en ondergang van het Romeinse rijk had ik niet in de gaten dat de sluizen boven mij geopend waren. Wat een gigantische hoosbui kwam naar beneden. Ik heb echt een uur bijna ademloos gekeken naar het natuurgeweld. Een uur of twee ging het onafgebroken door. Wat een regen, wat een bliksem, wat een geweld. De bodem was zo warm dat een groot deel van het regenwater onmiddellijk verdampte. Na een uur was er, op een enkele plas na, niets meer te merken van de bui.

Een tweede bui, eigenlijk een minibuitje, deed zich een dag later voor. Te paard gingen we door de tabaksvelden van noordwest Cuba. Een prachtige zonnige dag, totdat het weer snel omsloeg. Het begon weer te hoven. De paarden hadden geen zin om zich te houden aan het rustige toeristentempo en maakten een spurt naar de finish. Gelukkig was de bui snel voorbij en de paarden legden de laatste kilometer stapvoets af. De fantastische sigaren die ik onderweg had aangeschaft, hebben de barre tocht gelukkig goed doorstaan, dit dankzij de unieke verpakking in een bananenblad.

De overige dagen op Cuba hielden de weergoden zich in. Elke dag scheen de zon, van vroeg tot laat. Op een van die mooie dagen maakten we een wandeling in het berggebied in de buurt van Trinidad. Hoewel het in de bergen koeler is dan beneden, was de temperatuur toch aardig aan het oplopen. De tocht begon naar beneden, dus was het goed te doen. Het aantrekkelijke perspectief, een zwempartij in een bergmeer, zorgde ervoor dat het tempo erin bleef.

Wat was het een genoegen om lekker af te koelen in het meer. Maar, aan alle genoegens komt een eind. Dezelfde weg moest weer omhoog worden afgelegd. De transpiratie kwam na een kwartier goed op gang. Na een uur was ik totaal doorweekt. Met een paar slokken water van tijd tot tijd kwam de finish na weer een uur in zicht. En wat was er te koop bij de finish? Een fles heerlijk gekoeld water. Wat heb ik daarvan genoten.

Cuba is een enorm groot eiland, de oceaan is hemelsbreed nooit erg ver verwijderd. Uiteraard betekent een bezoek aan Cuba ook een duik in de Pacific. Mijn eerste kennismaking met de oceaan was aan de zuidkust, in Cienfuegos. Het appartement lag direct aan een baai. Vanaf het terras riepen de vissen op om samen te zwemmen. Wat een genot te dobberen in een onmetelijk bad zonder één druppel chloor. Een aantal dagen herhaalde zich dit genoegen aan de noordkust. Een strand met wit zand, omgeven door palmbomen en een immens heldere zee. Het Zwitsergevoel kwam over me heen. Het zou niet moeten stoppen. Maar de nationale luchtvaartmaatschappij verwachtte mij op dag x en tijdstip y.

In de ogen van de gemiddelde Cubaan heb je als toerist geld als water. Naar de normen van daar is dat natuurlijk ook zo. In een geleide economie zijn producten die voor ons normaal zijn, de facto een ongekennde luxe. Wij kunnen alles kopen, in Cuba krijg je als burger wat het bevoegd gezag als toereikend voor jou heeft vastgesteld. Wil je meer, dan is dat zeker mogelijk, maar hoe kom je aan geld? Voor velen betekent dit toeristen diensten aanbieden en daarmee inkomen generen. Van die uitnodiging heb ik ruim gebruik gemaakt. Helaas is het bijverdienen niet voor alle Cubanen weggelegd. Ik ben benieuwd naar de ontwikkelingen.

Een bak met zoet water next door: De Kagerplassen

Zeilen op de Kagerplassen

Hans Rohlof

We weten allemaal dat we in een waterland wonen. Maar weten de buurtgenoten ook dat de Hollandse plassen meer oppervlakte

hebben dan de Friese meren? En dat we vlak bij onze buurt een prachtig plassengebied hebben van zoet water, waarin we in de zomer prima kunnen varen en zwemmen? Hollanders hebben soms de neiging om liever van het water ver weg te genieten dan van het water dichtbij. Vandaar deze lofrede op de Kagerplassen.

Even naar Warmond gefietst, tien minuten, en je bent er al. Ouders met kleine kinderen kennen vaak het eiland Koudenhorn, waar een heerlijk speelstrandje ligt aan het Joppe, één van de meren van de Kagerplassen. Daar kun je ook prima eten en drinken in het nieuw gebouwde restaurant 'het Paviljoen'. Autobezitters dienen hun auto achter te laten op het parkeerterrein in Warmond, fietsers kunnen doorrijden tot aan het strandje. Het Joppe is een voormalig moeras, dat enkele tientallen jaren geleden als zandwinningsplas heeft gediend. In het midden is het meer soms dertig meter diep, terwijl de andere Kagerplassen niet dieper dan drie meter zijn. Maar dat merk je natuurlijk niet als je er zwemt. In juli is het water misschien nog wat fris, maar in augustus kun je overal in de Kaag goed en veilig zwemmen!

Voor de wandelaars en de vogelkijkers: er vertrekt vanaf de botensteiger bij het strandje vele malen per dag een zogenaamd notarisbootje, een voetveer, naar de overkant van het Joppe. Daar kun je vrij wandelen in de Zwanburgerpolder, zolang je de koeien van Jan van Schie, de biologische boer, met rust laat. De Zwanburgerpolder is een eiland in de Kaag, en je moet dus hetzelfde bootje wel weer terug nemen, als je niet wilt zwemmen.

Op het eiland Koudenhorn ligt ook nog een natuurgebiedje, maar dat is een heel ander verhaal.

De Kagerplassen zijn ideaal om in zoet water te kunnen zwemmen, en wat is heerlijker dan vanaf een boot het water in te springen. Sloepen zijn in Warmond te huur, onder andere bij Olympia Charters. Maar eigenlijk is het wel sportiever en ook veel duurzamer om een zeilboot te huren. Zeilen met een Valk of een 16 m² is niet moeilijk, beste buurtgenoten, en anders vind je altijd wel een zeiler in je vrienden- of kennissenkring. Zeilboten zijn te huur bij Nico van Schie aan het einde van de Zijldijk (half uurtje fietsen) of in Buitenkaag of Kaagdorp (15 minuten met de auto). Een Valk geeft minder buiswater (inkomend water tijdens het zeilen) dan een 16m², maar de laatste zijn voordeliger in de verhuur (bij Nico). Het is heerlijk alle plassen van de Kaag te bezeilen, en dan een rustig klein meertje op te zoeken zoals de Koppoel of de Kleipoel, en daar nog wat te zwemmen, en te borrelen. Niet te veel alcohol als schipper trouwens, want de waterpolitie is streng, en je raakt natuurlijk ook je scherpte kwijt met drank. Let ook op de weersvoorspelling: zelfs in de zomer kan er een flinke wind opsteken aan het eind van de dag, en dan is terugzeilen best zwaar.

Als je van fietsen houdt, kun je ook nog even een boottochtje maken, met het heen- en weerpontje, dat van Kaag-eiland naar Zevenhuizen gaat, en vandaar weer aansluiting geeft op andere fietsroutes door het Groene Hart.

Er zijn nog veel andere mogelijkheden te Kaag te verkennen, vanaf een surfplank, een waterski, een kano, een roei-boot tot een grote rondvaartboot aan toe. Wij hebben zelf gekozen om een boot aan te schaffen, die naast de Kaag-sociëteit ligt (nog zo'n prima restaurant daar!). Vandaaruit zeilen we met vrienden regelmatig alle Kagerplassen af, de Zweiland, de Kever, het Norremeer, het Joppe, en de Eijmerspoel, elk met hun eigen karakter. De plassen zijn zo leuk te bezeilen, omdat je telkens moet uitrekenen waar je uitkomt, en hoe je het best de wind kunt vangen. Dat hebben we met name geleerd tijdens de woensdagavondwedstrijden van de Kaagvereniging, wanneer er ruim 75 boten strijden om wie de snelste is.

Op andere avonden is het vaak erg stil op de Kaag. Het is dan niet voor te stellen dat er zo'n 9 miljoen mensen om je heen wonen. Dat weidse zicht ook! Hopelijk blijft het wel rustig, en veroorzaak ik nu met mijn enthousiasme voor die grote zoetwaterbak (die overigens in verbinding staat met de andere Hollandse meren) geen massale toeloop. Dus: mondje stil, en geniet vooral van de tips die ik gegeven heb!

Blijven we droge voeten houden in de Raadsherenbuurt?

Jeroen Hiemstra

Er vanuit gaande dat het de komende jaren natter wordt in Nederland, met buien die intenser zijn en langer zullen duren, is er tegenwoordig meer en meer aandacht voor het verwerken van al die neerslag. In sommige gemeenten in Nederland heeft men al regels gemaakt die huizenbezitters verplichten om een regenton of reservoir bij het huis te plaatsen om de eerste neerslag op te vangen in plaats van dat het in het riool verdwijnt. Er zijn dan ‘hemelwaterverordeningen’ gemaakt die de burger deze verplichting opleggen. Ook mogen tuinen niet volledig worden bestraat en moeten parkeerplaatsen bij huizen een waterdoorlatende bestrating hebben.

Daardoor kan overvloedige regenval snel worden opgenomen door de bodem.

Ik spreek de heer Rick Chaudron, die zich bij de Gemeente Leiden bezig houdt met onder andere deze problematiek. Op mijn vraag of de gemeente Leiden t.z.t. ook gaat komen met verplichtingen antwoordt hij ontkennend; ‘ik verwacht het niet, geloof zelf meer in burgerparticipatie dan een verplichting’. Misschien dat de waterschappen op termijn korting geven op heffingen, indien duidelijk is dat een bewoner maatregelen heeft genomen om regenwater op te vangen, een soort ‘duurzaamheidskorting’. In de Leidse binnenstad zijn dit soort maatregelen überhaupt moeilijk te realiseren, de stad is te compact en veranderingen aan het rioleringsstelsel kosten al gauw miljoenen. Wateroverlast komt onder andere in de Kooij voor, waar men hard aan het werk is om de problemen op te lossen. Daar heeft men ondergronds en bovengronds maatregelen genomen. Een gedeeltelijk gescheiden afvalwater- en hemelwatersysteem aangelegd, en bijvoorbeeld de snelle afvoer van regenwater naar gracht of ander open water mogelijk gemaakt. In het Houtkwartier zijn er ook diverse knelpunten aangepakt; op de Boerhavelaan, de Mariënpoolstraat en als laatste op de Rijnsburgerweg richting het station. Misschien herinnert u zich de maandenlange fietspad-wegomlegging vanaf de rotonde. Er is daar een soort ‘dijkje’ gemaakt, een aantal enorme betonnen buizen is in de grond verzonken, en een noodgemaal gebouwd. Dit gemaal, een grote pomp in die groene rechthoekige kast langs het fietspad, zorgt ervoor dat het regenwater na een stortbui wordt opgeslagen in de twee reservoirs en daarom niet meer de huizen in kan lopen of de weg kan doen overstromen. Een ware verbetering dus voor de omwonenden!

Leiden werkt samen met negen omliggende gemeenten aan een ‘omgevingsvisie’ onderzoek. Men heeft daarbij ook nagedacht over klimaatadaptatie van de woonomgeving in een klimaat dat steeds natter wordt. Voor meer info over de visie van de gemeente Leiden over de leefomgeving voor de komende vijftientig jaar:

kijk op www.omgevingsvisie2040.nl/onderzoeken

Op mijn vraag of wij in de Raadsherenbuurt ook last kunnen krijgen van overvloedige regenval is de heer Chaudron heel stellig; ‘nee, jullie wijk ligt veel hoger boven N.A.P, hoog en droog’. Nog geen rubberlaarzen nodig, behalve voor de buurtkinderen als ze door de plassen op het garageplein willen rennen!

Recreatiewater

Anne Sanderink

Ik groeide op in het stadje Goor te Twente. Als we dichtbij huis wilden recreëren gingen we naar het zwembad, het bos, de Leemkuil (een grote zandkuil die bij mooi weer een fantastische grote zandbak was) en naar het Twentekanaal. Bij het Twentekanaal was er het water en de boten om naar te kijken en waren er de enorme zand-, grind- en kiezelbergen van de Eternitfabriek (een fabriek die berucht werd door asbestproductie, maar dat is weer een ander verhaal) om op te klimmen.

Erna woonde ik ongeveer 20 jaar in Breda, een heel andere omgeving met grotere lappen bos en landbouwgrond. Als ik daar dichtbij huis het water zocht kon ik naar het zwembad of naar de Galderse meren in het Mastbos; op zo'n 5 km. fietsafstand van Breda kan je er heerlijk zwemmen en in de zon zitten.

De overstap van Breda naar Leiden was een nog grotere, waar het gaat om de mogelijkheden van waterrecreatie. Het is hier één grote oase vergeleken met Twente en Noord-Brabant. We kunnen -deels langs de Rijn of het Oegstgeester kanaal- op de fiets naar de duinen en de zee en we kunnen naar meerdere zwembaden. Maar ook zijn de Klinkenberger plas, het Valkenburgse meer, Vlietland en de Kagerplassen heel dichtbij huis. En wat een pret hebben kinderen in de waterspeeltuin van Cronesteijn en de Vogelwijkspeeltuin. We wonen in een mooi en waterrijk stukje Randstad!

Blauwalg in de Klinkenbergerplas

Ton Staphorst

Onze buurtgenoot Friso Schut uit de Van Ledenberchstraat moet wel heel erg gelukkig zijn.

In de eerste plaats is hij geslaagd voor het VWO en kan hij binnenkort biotechnologie gaan studeren in Wageningen. Namens de redactie van de Raadsheer breng ik hem de felicitaties over.

Maar eigenlijk is het meer bijzonder dat Friso, samen met een klasgenoot, in de prijzen is gevallen. Het gezamenlijke werkstuk voor het profiel Natuur en Gezondheid voor het VWO is door de KNAW beloond met de eerste prijs. Het beste profielwerkstuk van heel Nederland!

Friso zit nog steeds te glunderen. Hij had het nooit verwacht en het ging allemaal zo vanzelfsprekend. Hoe is het zo gekomen?

Zoals bekend maak je tegenwoordig voor het profiel, dat je voor het vervolgonderwijs hebt gekozen, een werkstuk. Friso volgde op het Da Vinci College het VWO met het profiel N&G. Lang nadenken over een

onderwerp voor het profielwerkstuk hoefde Friso niet. De Klinkenbergerplas wordt al sinds jaar en dag geteisterd door blauwalg. De vraag die beantwoord moest worden was: 'waardoor wordt blauwalg veroorzaakt?', maar vooral was de vraag hoe blauwalg kan worden bestreden.

Al meerdere jaren komt blauwalg voor in de Klinkenbergerplas. Dat is vervelend want deze alg is gevaarlijk voor de gezondheid. Het advies van Rijkswaterstaat is dat mens en dier het contact met besmet water beslist moeten mijden. Dat betekent dus: niet zwemmen en niet duiken. En dat laatste is een van de bezigheden van Friso. Voorts raakt het onderwaterleven verstoord, vissen en andere dieren kunnen door de blauwalg het loodje leggen. Redenen genoeg dus om het probleem

op te sporen en aan te pakken.

In hun werkstuk noemen de jonge onderzoekers als oorzaak het feit dat de plas zo diep is (meer dan 40 meter), dat de bovenste en onderste waterlagen onvoldoende met elkaar in verbinding staan. De bovenste laag is relatief warm en de blauwalg gedijt uitstekend in een dergelijk territorium. Friso en zijn klasgenoot hebben onderzocht op welke wijze blauwalg het best kan worden bestreden. Uit de literatuur zijn verschillende methoden bekend, bijvoorbeeld het inbrengen van extra zuurstof of het toevoegen van waterstofperoxide. Wat betreft het natuurvriendelijk bestrijden is bekend dat zoetwatermosselen een sleutelrol kunnen vervullen. Maar er zijn verschillende soorten mosselen, onder meer de quagga mossel, een exoot, en de driehoeksmossel, een inheemse soort. Welke mossel is het effectiefst?

In een proefopstelling is bekeken wat het beste werkt. In bak 1 was met blauwalg besmet water gedaan, zonder toevoegingen. In die bak nam de concentratie blauwalg toe.

In de bakken 2, 3 en 4 waren aan het besmette water

toegevoegd respectievelijk de quagga mossel, de driehoeksmossel en de quagga mossel en de driehoeksmossel tezamen. Het effect in de bakken 2, 3 en 4 was nagenoeg gelijk. De mosselen bleken individueel of tezamen behoorlijk effectief te zijn.

Tot zover de inhoud van het werkstuk. Het Da Vinci College heeft het werkstuk opgestuurd naar de KNAW. Elk jaar looft de Academie prijzen uit voor de beste werkstukken. En warempel, het werkstuk over de blauwalg viel niet zomaar in de prijzen, het behaalde de eerste prijs. Wat een geweldige prestatie! En het leverde ook nog eens boter bij de vis op: de KNAW betaalt het collegegeld voor het eerste studiejaar. En er is ook nog een aanzienlijke bijvangst, namelijk landelijke bekendheid. De landelijke en regionale pers is massaal op het werkstuk gedoken. Friso stond al in de startblokken om tekst en uitleg te geven in Een Vandaag. Helaas moest het onderwerp wijken voor een ander onderwerp. Verder hebben diverse vakbladen belangstelling voor het werkstuk, evenals het Hoogheemraadschap Rijnland.

Friso, veel succes in de toekomst. Hopelijk wordt je naam in de toekomst aan nog meer onderzoeken verbonden!

Tuinbewateringssysteem

Annet van der Velden

Wij hebben zo'n mooi tuinbewateringssysteem dat ik daarover wil schrijven. 3 keer per week om 5 uur 's ochtends zorgt het ervoor dat alle planten en het gras water krijgen. Door een pomp wordt water van 12 meter diepte gebruikt. Dan komen we gelijk bij het enige bezwaar van het systeem. Grondwater van 12 meter diepte stinkt heel erg. Gelukkig sta ik niet zo vaak om 5 uur op, maar als het dan gebeurt, vind ik de stank niet te harden. Maar behoudens dit nadeel, zijn we erg tevreden. Met behulp van een tamelijk simpele pomp komt het water naar boven en wordt verdeeld over 10 sproeipunten in de tuin.

Helaas is het niet gelukt om mooie foto's van dit prachtige systeem te laten zien. Jeroen Hiemstra noch ik hadden zin om om 5 uur in de tuin en stank te staan.

Mocht je langs ons huis lopen 's ochtends heel vroeg en het stinkt naar rotte eieren, weet dan dat je ons tuinbewateringssysteem ruikt.

Grondwater

Janny van Nieuwkoop

Onder de grond moet het water in goede banen geleid worden. Dat zien we bij voorbeeld wanneer er nieuwe rioleringsbuizen gelegd worden. Daarna is alles weer netjes afgedekt en merken we er niets meer van. Hier een foto-impressie van de roosters en deksels, waaronder al dat water wordt verwerkt. (Foto's: JvN)

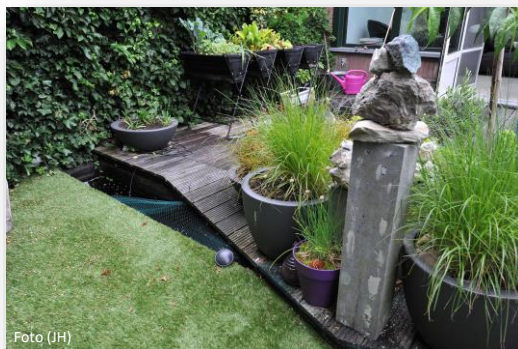

Vijvers in de buurt

Jeroen Hiemstra

Hierbij een foto van de vijver van Dominique en Leo Visser uit de Fagelstraat: het net moet altijd over de vijver worden gespannen. Doet Do dat niet, dan weet ze zeker dat de buurtreiger een lekker hapje goudvissen te pakken krijgt. De reiger zit hier bijna dagelijks op te loeren.

En ook een foto van een van de vijverbakken van Luc Aelvoet uit de Johan de Wittstraat: Luc heeft meerdere subtiele vijverbakken in zijn tuin staan. In de vijvertjes staan unieke waterplanten, heel mooi!

De Leidse Hout - over evenementen en onderhoud

Huub Frencken en Lieke van Boven, bestuur van de Vrienden van de Leidse Hout

Verloedering?

Onlangs liep ik (Huub) 's morgens rond zes uur in het park, met een vogelexcursie. Ik trof er een prachtig verstilde lentesfeer aan: allerlei gekwetter

en getwitter van de vogels; zonnestralen die laag over de grond speelden en bomen beschenen; interessante uitleg door Frits en rustig rondlopende 'vogelaars' die genoten van het tafereel. De Leidse Hout op z'n best.

Maar het park heeft vele gezichten: een paar uur later zal er muziek klinken vanuit de Waterlelie en zullen kinderen rondscharrelen op het speelplaatsje voor het theehuis en zullen hardlopers hun lijf trainen, wandelaars zichzelf en de hond uitlaten; en 's avonds vormen zich groepjes jongelui op de bankjes. Allemaal prima, want daar is dit "Volkspark" immers voor bedoeld. Maar bij die bankjes verschijnen soms ook gettoblaster en wordt allerlei rommel achter gelaten, wordt soms zelfs een kampvuur gestookt en komen messen en stiftjes te voorschijn om de fraaie banken aan te tasten. En door het park klinkt soms veel te harde muziek, er worden te veel auto's geparkeerd en er wordt op vele voetpaden gefietst. En zo kan ik nog wel even doorgaan.

De groenmannen van de gemeente doen hun best om het park zo goed mogelijk te onderhouden en de troep op te ruimen. Maar toch ziet het park er soms niet goed uit. Om maar te zwijgen van de gevolgen van het SummerJazz-festijn van het vorig jaar.

De Vereniging Vrienden van de Leidse Hout dringt er daarom voortdurend bij de gemeente op aan om de toenemende verloedering van De Leidse Hout een halt toe te roepen. We overleggen op gezette tijden met de beheerders en twee jaar geleden hebben we er bij de toenmalige wethouder op aangedrongen meer te doen om die verloedering aan te pakken. Langzaam maar zeker begint het toen aangeboden "zwartboek" effect te krijgen. Zo

zijn enkele banken vervangen en staan de meeste nu recht; er zijn extra sluisjes aangebracht die het fietsen over voetpaden bemoeilijken en ook is de aanplant in de 'coulissen' van het openluchttheater aangevuld. Maar tijdens de jaarlijkse schouw hebben we onze wensen nogmaals onder de aandacht gebracht. Zoals het verbeteren van de omgeving van de Waterlelie; plaatsing van grotere prullenbakken op bepaalde punten; de rommel rond het theehuis; de bewegwijzering en het versterken van het toezicht/handhaving. Ook hebben we aandacht gevraagd voor een zorgvuldige overdracht van de know how ten aanzien van het waterbeheer: in onze laatst gehouden algemene ledenvergadering is uitgelegd dat het Hoogheemraadschap dat beheer zal gaan overnemen.

Maar we vragen niet alleen: we bieden ook onze hulp aan door de oprichting van de Groengroep (u kunt zich nog aanmelden bij:

Lieke van Boven, via info@vriendenvandeleidsehout.nl) en we hebben afspraken gemaakt met het Bonaventuracollege Boerhaavelaan voor het onderhoud van de monumentale banken. Zij hebben op 13 juni een nieuwe herstelronde gedaan.

En wij kunnen met z'n allen een bijdrage leveren door ongeregelheden te melden bij de politie (0900-8844) of bij de evenementenklachtenlijn (071-5167015). Alleen dan ontstaat bij die instanties een beeld van de ernst van de situatie en kan worden opgetreden.

Striktere afspraken over grote evenementen in het park. De randvoorwaarden voor de grote evenementen in het park zijn stevig aangescherpt. Op de eerste plaats is dat gebeurd in het in 2016 vastgestelde bestemmingsplan m.b.t. de evenementen in De Leidse Hout. Dat plan bepaalt dat op de grote speelweide per jaar twee grote en een klein evenement mogen plaatsvinden. Het gaat daarbij om 'Werfpop' en 'Zomerjas', de beoogde opvolger van SummerJazz. Verder is vastgelegd dat in het openluchttheater maximaal twaalf kleine voorstellingen mogen plaatsvinden en in het gebied van de Waterlelie en het theehuis maximaal 40 concerten e.d. per jaar.

De grote evenementen mogen ieder één dag duren (tot

uiterlijk 23:00 uur) en tussen de beide evenementen dient tenminste een periode van zes weken te zitten. Voor Werfpop is vastgelegd dat op één bepaald moment maximaal 13.000 bezoekers aanwezig mogen zijn en voor de opvolger van SummerJazz ligt dat maximum op 6.000 bezoekers. Het evenemententerrein is terugge-bracht tot de grote speelweide; de grens ligt op de verharde paden rondom het gras; aan de noordzijde tot vóór de monumentale bank en aan de westzijde met een kleine uitstulping (van circa 5x15m) op een verhard stukje voor het plaatsen van toiletten. Daarnaast zullen 'backstage-gebieden' van ongeveer 3.000 m² mogen worden ingericht. Die zijn niet toegankelijk voor het publiek en er mag geen versterkte muziek klinken. Het toegestane geluidsniveau (gemeten op de dichtstbijzijnde gevel van een woning) voor (de opvolger van) SummerJazz is: 80dB(A) en 92 dB(C) en voor Werfpop: 85dB(A) en 97dB(C). (Dit zijn normen voor het menselijk gehoor en voor bv. harde popmuziek, red.) Dit is conform de praktijk van de laatste jaren. De organisatoren van ieder evenement zullen bo-

vendien, op basis van een onafhankelijk ecologisch onderzoek, maatregelen moeten nemen om verstoring van de beschermde natuurwaarden te voorkomen.

Protocol grote evenementen.

Daarnaast wordt thans de laatste hand gelegd aan een protocol over hoe te handelen vóór, tijdens en na afloop van het evenement. Dat document is tot stand gekomen in overleg tussen de gemeente, de organisatoren en belangenorganisaties (waaronder de Vrienden van de Leidse Hout). Daarin wordt o.a. het toezicht in alle fases geregeld en wordt vastgelegd welke maatregelen moeten worden getroffen bij de verschillende weertypes. Ook de wijze van onderhoud van de speelweide, inclusief drainage, zal worden verduidelijkt. Dit alles is er op gericht de kans op schade zo gering mogelijk te maken. En er worden duidelijke afspraken vastgelegd over het herstel van eventueel toch opgetreden schade.

Zie voor nadere informatie

www.vriendenvandeleidsehout.nl

Zondagmiddagconcerten in De Leidse Hout

Stichting Muziek Leidse Hout

Voor meer informatie over de concerten, programmawijzigingen en -aanvullingen of afgelasting bij slecht weer: www.vriendenvandeleidsehout.nl

Vanaf 13.30 tot 15.30 uur in De Waterlelie

2 juli	Viswijvenkoor
9 juli	Aisling Echo der Duinen
23 juli	Ordinary Herry Shoppers
30 juli	Ols Rhine Jazz band
6 augustus	Leo's Drugstore
13 augustus	Senioren Salon Orkest All Sounds
20 augustus	Divertimento
27 augustus	Dansorkest DATE 7-2-7
3 september	Leids Harmonie Orkest
10 september	Blue Friends Jazzband
17 september	Harmonie Voorschoten

Programma Openluchttheater Leidse Hout

1 juli | 18.00 - 22.30 uur Leids spektakel

Een doorlopend LUCHTIG zaterdagavondprogramma door Leidse theatermakers. Met PS|theater, een vijftal Leidse dichters in het groen, muziektheater van Domino en MC Kasset en dans door De Afspraak.

2 juli | 20.30 - 22.00 uur Leids spektakel: Boerin de oorlog

BOER III van Roggeveen/Olijerhoek/Bouter: het slot van de trilogie, waarin BOERIN, de prachtige wulpse dochter van een welgestelde boer in de Leidse Hout, haar opkomst maakt.

21 juli | 19.00 - 23.00 uur Klassiek in het PARK

Op deze vrijdagavond klinkt weer met enthousiasme gespeelde klassieke muziek door het Ricciotti ensemble, dit keer met een Schots programma. En de 'Neo fanfare 9 x 13' met de nieuwe voorstelling 'Trance'; een pianokwintet van veel belovende jonge musici en zang.

19 augustus | 18.00 - 22.00 uur Diner sous les feuilles

Dineren in het lommerrijke openLUCHTtheater aan sfeervolle tafels. Verzorgd door de Dames Dietz uit Oegstgeest. Een smakelijk mediterraan driegangen diner, met bijpassend drankarrangement. Tussen de gangen door genieten van optredens van een van de finalisten van het Leids Cabaretfestival en van jazzy en subtropische muziek.

20 augustus | 15.00 - 17.00 uur High tea

Theedrinken en smullen van hartige en zoete hapjes in de openLUCHT aan sfeervolle tafels of met een kledje in het gras. Volledig verzorgd door de Dames Dietz uit Oegstgeest. Met optredens van o.a. Flower to the people en de winnaar van de Leidse Jazz-award.

27 augustus | middag

Gezinsvoorstelling
Verzorgd door de Raadsherenbuurt, Leiden.

2 september | 20.00 - 22.30 uur Minimal music en yoga

Het prachtige Canto Ostinato gespeeld op 4 marimba's. Een lig/zitconcert onder de sterrenhemel. Voorafgegaan door mindfulness yoga. En ondersteund met performances door Fields of Wonder.

Voor meer informatie: www.oltleiden.nl

Of volg het Openluchttheater Leidse Hout op Facebook

Koningsdag 2017

Janny van Nieuwkoop

Het is lang koud geweest dit voorjaar. Helaas ook op Koningsdag. Misschien waren er daarom opvallend weinig verkooppunten. Maar ze waren er wel, de jonkies die hun spulletjes probeerden door de buurt te laten rouleren of hun koekjes aan de man probeerden te brengen. En het bestuur was er met de drankjes, die er toch best in gingen. En de die-hards die zo'n gezellige buurtactiviteit niet voorbij laten gaan. En die brave hond natuurlijk. (Foto's: JvN)

Wist u dat...

- Dokter Jan Lindeman van de Rijnsburgerweg en een collega van de afdeling Heelkunde LUMC dit voorjaar van de Nierstichting een subsidie hebben gekregen van 100.000 euro? Ze dat geld gaan gebruiken voor onderzoek naar ischemie-reperfusieschade aan donornieren door tijdelijk zuurstofgebrek? Zij hopen door een andere behandeling van het uitgenomen orgaan meer nieren geschikt te houden voor transplantatie? Wij hen daarbij veel succes toewensen?
- Er in de Van Oldenbarneveltstraat tegenover de garage zo'n niet te missen mannetje is geplaatst met de ook al overduidelijke boodschap "Slow!?" Er toch automobilisten zijn die dit kennelijk niet begrijpen?
- Leiden maar liefst 28 kilometer grachten en singels telt?
- In huizen van voor 1960 - en daar zijn er heel veel van in de Raadsherenbuurt – de waterleiding origineel bestond uit lood? Dit slecht is voor de ontwikkeling van de intelligentie van jonge kinderen? U een test kunt doen op dunea.nl/lodenleidingen?
- Ook bij kunststof leidingen de kwaliteit van stilstaand water achteruit gaat? U daarom na afwezigheid van een week of langer alle kranen in huis 1 minuut moet laten doorlopen?
- U nog tot en met 31 augustus in museum De Fundatie in Zwolle kunt gaan genieten van de Water Zomerexpo? Daar schilderijen, tekeningen, foto's, sculpturen en installaties te zien zijn, allemaal rond het thema: water?
- In Amsterdam een paar enthousiaste mensen is begonnen met het opvangen van regenwater om daar bier van te maken? Zij vorig jaar al 25000 liter regenbier hebben gebrouwen? En nu proberen 2 ton te vinden om daar dit jaar 200000 liter Hemelswater mee te produceren?

Foto (JvN)

- Het Openluchttheater Leidse Hout ook een crowdfundingactie is begonnen? Men daarmee een toegangspoort wil maken, sprookjesachtige verlichting wil realiseren en bankjes, vuurkorven, een kraampje en een eigen aggregaat? Uw bijdrage daaraan, zeker na de gratis toegankelijke openingsdag op 11 juni, van harte welkom is? Alles te vinden is via www.oltleiden.nl?
- Oogartsen Hester van Nouhuijs en Wouter van den Berg uit de Van Slingelandtlaan met hun Rijnzicht Oogkliniek uit Oegstgeest en Oogkliniek De Horsten deze zomer gaan verhuizen naar een nieuwe locatie in Wassenaar?
- Er weer een flink aantal vlaggen werd uitgestoken met een schooltas er aan? Wij alle geslaagden van harte feliciteren met dat heuglijke feit? Wij hen veel succes toewensen voor hun verdere studie en/of loopbaan?

Grote schoonmaak

Jeroen Hiemstra

Op zaterdag 20 mei is een groep van zo'n twintig buurtbewoners op het Jan Ballego garageplein aan de slag gegaan met een grote schoonmaakactie.

Jong en oud hielp mee, en binnen een paar uur was het complete plein en de twee toegangswegen op een milieuvriendelijke manier van al het onkruid ontdaan. Met onkruidmesjes, bezems, krabbers en zwaardere materieel ging iedereen het onkruid te lijf.

Omdat we de smaak te pakken hadden, en er de beschikking was over een bosmaaier, zijn tevens als extra 'service' de gangetjes achter de garages schoon gemaakt. Het complete onkruid-bos in de brandgangen is in meerdere bruine kliko's verdwenen. Misschien dat we bij een volgende schoonmaakactie wat meer bewoners van de Van Beuningenlaan kunnen begroeten. De middag werd afgesloten met een gezellige borrel op het pleintje. Een borrel die ik bijna had moeten missen nadat ik een grapje maakte over het nabehandelen van het pleintje met een glyfosaat / Roundup mix die al jaren bij mij in de schuur stond en waar ik nu vanaf wilde. Rennen!

Zondagmatinees in Cultuurcentrum De Paulus, Warmonderweg

- 10 september: Sara Crombach, piano: Borodin - Tsjaikovski - Liadov - Debussy - Rachmaninov - Moessorgski
- 1 oktober: Bruce James & Bella Black, piano en zang: Southern Soul from Austin Texas
- 8 oktober: Maya Ando, piano: Chopin - Skrjabin - Rachmaninov - Debussy - Gershwin
- Meer info: www.muzykkamer-oegstgeest.org

Betaald parkeren

Jeroen Hiemstra

Indien u deze heren gelijktijdig met de 'scanauto' door de straat ziet rijden, dan heeft u een goede kans een eventuele boete te kunnen aanvechten. De elektrische driewielers moeten namelijk een minuut of 10 later dan de scanauto door dezelfde straat rijden. Dit omdat u de kans moet hebben om bij de parkeermeter een ticket te kopen en terug naar de auto te kunnen lopen. Op mijn vraag aan de chauffeur van de 'scanauto' of hij eigenlijk wel een vergunning had om in de Raadsherenbuurt te parkeren, moest even nagedacht worden! 😊

ADVERTENTIES

Met hart en ziel aandacht voor lichaam en geest.

Het programma 2017 is gestart!

U kunt zich aanmelden voor yoga, meditatie, mindfulness, compassie, individuele sessies en speciale workshops. Ook in het weekend.

Daarnaast ook verhuur van ruimtes in het centrum.

Uitgebreide Info: www.yogacentrumleidsehout.nl

Zorg met een
glimlach

ActiVite staat garant voor de beste zorg. Onze medewerkers doen er alles aan om in overleg met u de zorg te bieden die bij u past. Zorg met een glimlach, noemen we dat. Zo kunt u blijven genieten van alle kleine dingen die het leven groots maken.

Geen wachtlijsten en thuis in alle buurten.

Kijk voor informatie op www.activite.nl of bel (071) 516 14 15

ActiVite
samen voor de beste zorg

ARCO BOUW

Verbouwing Aanbouw Dakkapel Badkamers

015 8795139

info@arcobouw.nl www.arcobouw.nl

Garage E. Brouwer

van Oldenbarneveltstraat 37 2334 AE LEIDEN
071 -3626768 06-53563104 garagebrouwer@kpnmail.nl

Fiat, Lancia, Alfa Romeo en Abarth specialist

U kunt bij ons terecht voor:

- APK
- Onderhoudsbeurten
- Olie verversen
- Accu's
- Banden
- Schokdempers
- Uitlaten
- Remmen
- Ruitreparatie
- Airco controle/ reparatie

En natuurlijk ook voor advies.

Het adres voor APK, Onderhoud en reparatie van uw auto

»DE RAADSHEER«

Een uitgave van de **Vereniging Raadsherenbuurt, Leiden**

Kopij: inleveren, bij voorkeur per e-mail (zie *redactie-adres*)

- *Tekst in Word bijlage (dus niet als mail-tekst), zonder opmaak.*
- *Foto's en andere illustraties graag als aparte bijlage in de mail.*

Illustratie voorplaat: Friso Hogendoorn, Fagelstraat
Bezorging: Cédric en Bodil Leijenaar, Timo van Luyn, Van Oldenbarneveltstraat

Oplage: 325 exemplaren

Redactie

redactieraadsheer@hotmail.nl

- Jeroen Hiemstra *Fotografie* (tenzij anders vermeld)
Fagelstraat 15, tel. 512 1213
- Janny van Nieuwkoop *Eindredactie*
V. Oldenbarneveltstr. 28, tel. 517 2176
- Hans Rohlof V. Oldenbarneveltstr. 38, tel. 514 5747
- Anne Sanderink V. Oldenbarneveltstr. 40, tel. 301 5157
- Ton Staphorst Johan de Wittstraat 52, tel. 517 0264
- Annet van der Velden Van Slingelandtlaan 9, tel. 515 0205
- Nico Koek *Buurtcolumnist*
V. Oldenbarneveltstr. 31, tel. 517 2818
- Andrea Schröder *Opmaak*
Fagelstraat 42, tel. 522 5491

Bestuur

- ❖ Roos Toxopeus *Voorzitter*
Fagelstraat 41, tel. 06-45278844
- ❖ Pippijn Wijnhoven *Penningmeester*
V. Oldenbarneveltstr. 26,
tel 06-12323591
- ❖ Ernst ter Braak *Secretaris*
Fagelstraat 16, tel. 06-18256377
- ❖ Karlijn Broekhuizen *webmaster*
Warmonderweg 7, tel. 512 4838
webmasterraadsherenbuurt@live.nl
- ❖ Paulien Retèl Fagelstraat 31, tel. 06-53426893

Website

www.raadsherenbuurt.nl

Minibuurtgids

- ❑ *Familieberichten:*
a.u.b. doorgeven aan
Ritsaert Mulderije,
penningmeester van
de buurtvereniging, en ook graag aan
de redactie van »De RAADSHEER«
- ❑ *Diefstal, inbraak, ouderenhulp, informatie
over onderhoud en huis verbouwen,
uitwisseling van gereedschap:*
Rob Grootenhuis,
Fagelstraat 14, tel. 515 4769
Email: grhuis@ipact.nl
- ❑ *Gevonden voorwerpen:*
Rita de Coursey,
Fagelstraat 39, tel. 515 5886
- ❑ *Mededelingkastje, V Old./J.d.W.str.*
Yvonne Slijkhuis,
Joh. de Wittstraat 20, tel. 517 5855
- ❑ *Buurtarchief lokaal:*
Jeroen Hiemstra
Fagelstraat 15, tel. 512 1213
- ❑ *Buurtarchief regionaal:*
Regionaal Archief Leiden
Boisotkade 2a, tel. 516 5355
- ❑ *Vereniging Binnenterrein OWHJ
Raadsherenbuurt:*
Ad Littel, *secretaris*
Van Oldenbarneveltstraat 35, tel. 515 3475
- ❑ *Vereniging Vrienden van De Leidse Hout:*
Lieke van Boven
Johan de Wittstraat 29, tel. 06-24182879
- ❑ *Stichting Leidse Hout Monumentwaardig:*
Jan Reedijk, *secretaris*
Antonie Duycklaan 4, tel. 517 6596
- ❑ *Werkgroep Leidse Hout Theater:*
Richard Brame, *contactpersoon*
Johan de Wittstraat 41, tel. 06-21881885
- ❑ *Werkgroep Nieuweroord:*
Marijke van Dobben de Bruijn,
Warmonderweg 1, tel. 517 3657
- ❑ *Buurtenkoor »De Raadsvogels«*
Jenke Goudriaan,
Warmonderweg 47, tel. 523 7710
- ❑ *Leeskring »De Raadsheer«*
Rita de Coursey,
Fagelstraat 39, tel. 515 5886
- ❑ *Vereniging onderhoud garageplein Fagelstraat*
Fokke Dijkema, voorzitter
Fagelstraat 23, tel. 515 3994
- ❑ *Oud Papier Actie*
Rob Grootenhuis,
Fagelstraat 14, tel. 515 4769

Posters • Flyers • Scripties Visitekaartjes • Brochures Mailingen • Sealen • Vouwen Opmaak • Ontwerp
Briefpapier • Clubbladen Stickers • Folders • Enveloppen Plastificeren • Afwerking Kopiëren • Scannen • Printen

print & copyshop
MoBi

Deze uitgave is geprint door Print- en Copyshop MoBi. Dit is de nieuwe naam van Reprocentrum Movens, één van de werkprojecten van Movens onderdeel van GGZ Rivierduinen. Onze nieuwe locatie is Rooseveltstraat 38 in Leiden.

Particulieren, zzp'ers, bedrijven, verenigingen en stichtingen, iedereen kan bij ons terecht voor het opmaken, printen, kopiëren en afwerken van alle soorten drukwerkuitingen. Of het nu gaat om het printen

van een verenigingsblad, het vouwen van een folder of het verwerken van mappen voor trainingen. Kom langs of neem contact met ons op, we laten u graag de mogelijkheden zien.

Print- en Copyshop Mobi B.V. Rooseveltstraat 38 • 2321 BM Leiden
071 579 18 36 • info@mobileiden.nl • www.mobileiden.nl

KIES-PRECIES

TANDARTSPRAKTIJK

Wist u dat een slecht gebit hart- en vaatziekten kan veroorzaken?

Van uw gebit is er maar één exemplaar en daarom is het verstandig om er goed voor te zorgen.

Kies-Precies kan u daarbij helpen.

U hoeft niet lang te wachten op een afspraak en service naar onze patiënten staat voorop. Het geruststellen bij angst voor de behandeling is hier een onderdeel van. Ook kunt u bij **Kies-Precies** terecht voor al uw vragen.

Heeft u vragen bel dan gerust voor meer informatie.

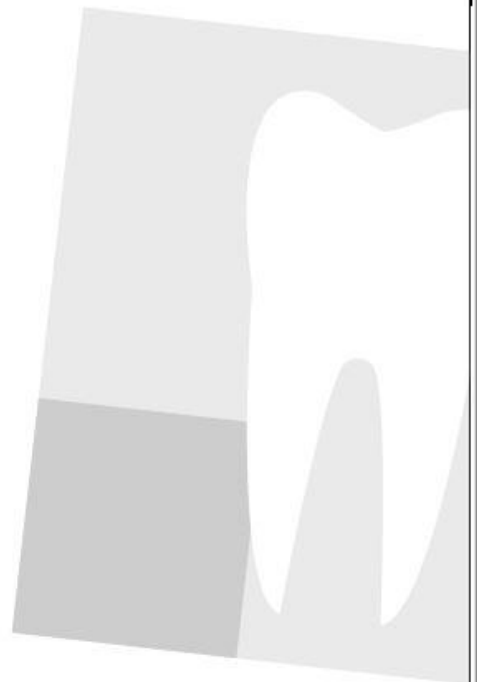
■ **H.L. Betcke, Tandarts**

Rijnsburgerweg 147
2334 BN Leiden

T 071 519 06 24

E info@kies-precies.nl

W www.kies-precies.nl

2334 BN Leiden

Rijnsburgerweg 147

■ **H.L. Betcke, Tandarts**

M www.kies-precies.nl

E info@kies-precies.nl

T 071 519 06 24